

Podoba mesta 1900:2000

Mestna oblika ni avtonomna kategorija, izvzeta iz prostora in časa, ampak je bila v vsej zgodovini odvisna od različnih dejavnikov, ki so vplivali na njen razvoj od zunaj in od znotraj; ideoloških, geografskih in strateških, družbenopolitičnih, ekonomskih in tehnoloških ter seveda s tem povezanega načina življenja itd.

Na prelomu 19. stoletja je bilo mesto predmet poglobljenih teoretičnih razprav. Mesta so tedaj doživljala velike revolucionarne spremembe, ki so povzročale povsem nove probleme. Industrijska revolucija je spremenila način proizvodnje, preobrazila je gospodarsko in družbeno strukturo ter povzročila velike demografske spremembe, beg s podeželja v mesta. Zaradi množičnega priseljevanja so ta hitro rasla (prebivalstvo Dunaja se je npr. povečalo od 431.000 na 810.000, Budimpešte pa celo od 270.000 leta 1859 na več kot milijon leta 1913), življenjske razmere so se zaradi prenatrpanosti močno slabšale, potrebe po stanovanjih so se večale, predmestja širila, ločitev stanovanj od delovnih mest pa je povzročala transportne probleme. Po drugi strani pa je imela rast mest tudi pozitivne učinke, saj je pospeševala modernizacijo z ekonomskimi, tehničnimi in znanstvenimi inovacijami, ki so prispevale k izboljšanju splošnih življenjskih razmer v mestih; nova prometna sredstva (železnica, kolo, avto, tramvaj, metro) so vplivala na večjo mobilnost posameznikov in blaga, nove oblike komunikacije (telefon, telegraf) in povečan obtok denarja in financ (banke) pa so prispevali k homogenizaciji družbe. Električna, plin, vodovod, kanalizacija so prispevali k boljšim higienskim in sanitarnim razmeram v mestih.

Načrtovanje mest v skladu z novimi potrebami in novim načinom življenja je bila popolnoma nova naloga. Razvila se je nova znanstvena disciplina urbanizem, ki je poskušala kritično in s terapevtskimi sredstvi reševati probleme mestne organizacije in njegove rasti. Mesta so v tem obdobju povsem spremenila svojo podobo, saj stara, podedovana iz preteklosti, ni več ustrezala novim razmeram. Nove mestne četrti, ki so zrasle

na obrobju starih mestnih središč, so dobile bolj ali manj uniformirano podobo, ravne široke koridorske ulice, obzidane z uniformiranimi fasadami, mestni trg, ki je nekoč veljal za srce mesta, za prostor, kjer se je dogajal velik del javnega mestnega življenja in kjer je bila umetniška harmonija med stavbami in trgom najpopolnejša, pa je postal prometno križišče.

Funkcionalizem je prekinil razvoj, ki je tisočletja dajal mestom in arhitekturi njihov značaj in identiteto. Zavrgel je vse oblike in sloge preteklosti ter poskušal na novo iznajti mesto in arhitekturo, vendar se je izkazalo, da radikalno zavračanje vsega starega v imenu novega in naprednega ne pomeni rešitve problemov in da se je treba navsezadnje vedno sprijazniti z dediščino preteklosti in jo upoštevati, kajti preteklosti se ne da zanikati, zbrisati ali preprosto uničiti.

Urbanizem na prelomu 20. stoletja vrača v mestno podobo tradicionalne vrednote, skrbno načrtuje tradicionalne elemente mestne zgradbe, kot so ulica, trg in park, in se vsaj deklarativno zavzema za načrtovanje in gradnjo mesta v obsegu in v kontekstu obstoječih arhetipskih form in tradicionalnega arhitekturnega jezika. Kajti zgodovinska izkušnja nas uči; kakor pesnik napiše pesem, tako da na novo sestavi že znane besede, in skladatelj napiše skladbo z novimi kombinacijami že tisočletja znanih tonov, tako tudi arhitektu ali urbanistu ni treba izumljati novega arhitekturnega jezika, ampak lahko z novo interpretacijo arhetipskih form ustvari nove ambiente, prilagojene novim zahtevam in času. Te ideje zagovarja tudi teorija trajnostnega razvoja in so postale vodilo novega strateškega načrtovanja. To je bila tudi vodilna ideja novega Strateškega načrta Mestne občine Ljubljana, ki je v fazi priprave. Načrt gradi novo mestno podobo na osnovnih zgodovinskih potezah, sočasno pa upošteva zahteve po spremembah, ki jih narekujejo nove ekonomske, demografske in tehnološke razmere ter novi slog življenja.

Dr. Breda Mihelič